

Võsu aleviku keskosa arhitektuurivõistlus

(hanke viitenumber 213932)

ŽÜRII PROTOKOLL

ŽÜRII KOOSSEIS:

Kuldar Pärn, Haljala Vallavalitsus, žürii esimees;
Krista Keedus, Haljala Vallavalitsus - *haigestus, seisukohad edastas kirjalikult*;
Riina Kaptein, Võsu alevikuvanam;
Kalle Vellevoog, Eesti Arhitektide Liit;
Kerttu Kõll, Eesti Maastikuarhitektide Liit;
Ivar Lubjak, Eesti Arhitektide Liit;
Tõnis Arjus, Eesti Arhitektide Liit

Protokollis: Ingrid Kormašov

KOOSOLEKU TOIMUMISAEG:

20.12.2019 10:00 – 14:10

KOHT: Haljala vallavalitsus, Mere 6, Võsu

Võistluse eesmärk

Arhitektuurivõistlus on avatud riigihanke ideekonkurss väliruumi arhitektuurse eskiisprojekti saamiseks. Võistluse eesmärk on leida Võsu aleviku keskosale – Mere tänavale ning sellega liituvate tänavatele ja avalikele aledale parim arhitektuurne ideelahendus.

Võsu alevik on populaarne Põhja-Eesti suvituskoht, mille keskseks liikumise ja kohtumise paigaks on asulat läbiv Mere tänav. Ühtlasi on see ainus sõidutee, mis aleviku erinevaid piirkondi omavahel ühendab ning mida läbitakse Lahemaa teistesse piirkondadesse sõitmisel. Seetõttu on suvine liikluskoormus suur ja kasutajaid palju, kuid tänavaruum autokeskne. Mere tänaval asuvad kaks fookuspunkti – Võsu keskus ja Rannaklubi hoone koos haljasalaga, mis vajavad aleviku tulevikku silmas pidades ruumilist ümbermõtestamist. Võistlusega soovitakse leida avaliku ruumi ideelahendus, mis loob Võsu aleviku keskosale tervikliku, hästi toimiva, atraktiivse ning kaasaegse elukeskkonna. Parim ideelahendus arvestab Võsu hooajalisusest tulenevat spetsiifikat ning kujundab Võsu keskusest sünergilise olemise- ja kohtumispaiga elanikele, suvitajatele ja külastajatele.

Seoses valdade ühinemisega on Haljala vald koostamas uut valla üldplaneeringut. Võidutöö lahendus saab olema üldplaneeringu koostamisel aluseks – võidutöö peab tunnetama aleviku arenguperspektiive ning pakkuma võimalikku ruumilist tulevikustsenaariumi.

Võistluse tähtajaks 11.12.2019 kell 16:00 esitati 8 ideekavandit, mis kõik kvalifitseerusid.

Žürii lähtus tööde hindamisel vastavalt ideekonkursi kutsele järgmistest hindamiskriteeriumitest:

- Ideekavandi arhitektuurne kvaliteet, funktsionaalsus ja vastavus lähteülesandele (sh vastavus võistlusülesandele);
- Võsu peatänav, sellega ristuvate liikumissuundade ja ümbritseva linnaruumi planeeringu terviklikkus ja keskkonda sobivus, sh arhitektuurse lahenduse värskus ja tänapäevsus;
- Lahenduse otstarbekus ja realiseeritavus: ehituslik ökonoomsus ja kulude suurus objekti elukaare jooksul.

HINNANGUD IDEEKAVANDITELE:

tähestiku järjekorras

GALERII

Ideekavandi keskseks ideeks on Võsu avaliku ruumi tuumikut moodustavate objektide tihedam ja jalakäijasõbralikum sidumine nii omavahel kui ümbritsevate aladega. Mere tänavaga ristuvad teed on markeeritud teise katendiga ja sellega rahustatud liiklust, mis on väga positiivne. Ühesõidurealine, kuid kahe-suunaline liiklusskeem peaks tavaoludes samuti toimima liiklust rahustavana. Rattarajad on eraldi märgitud, valgustuspostid eraldavad sõidetava ala jalakäijast. Tänavavalgustid mõjuvad veidi süngelt, seda lahendust võiks muuta.

Ideekavandis on suur rõhk pandud vallavalitsuse hoone esise lahendusele, kus pool rohealast on ette nähtud kõvakatendiga. Idee on põhjendatud teadmisel, et ala läänepoolsele küljele on kavandatud ühiskondlik hoone, kuid põhjendatud ei ole niivõrd totaalne puudealuse sillutamine, eeldanuks tundlikumat lahendust. Praegu asub maja küljel terrass, mida suviti kasutavad näiteks einestajad ning ka edaspidi võiks rannäärne jääda avalikku kasutusse.

Keskväljak koos uue paviljoniga on ideekavandi nõrgem osa. Väljakut katab neljandiku ulatuses puidust varikatus, mille keskel asub ringikujuline katmata ala. Varikatuse lahendus mõjub poolikult ja väljaku kasutus kogu ulatuses ei ole piisavalt selgelt välja toodud. Ka on varikatuse toetamine kasvavatele puudele (vt. 3D) ebausutav, kaheldav on sellise lahenduse korral nende puude säilimine.

KUPPEL

Žürii hinnangul on see üks väheseid töid, mis tekitab peaväljakul sündmuse ja loob kohta, kus inimesed võiksid koguneda. Selgelt ja arusaadavalt tuuakse välja, et see on Võsu keskus. Väljaku liigendatus on sümpaatne, purskkaev ja valgustid toimivad ligitõmbavalt. Kõige nõrgem osa on paviljon, mille kolmnurkne vorm mõjub võõralt, ei haaku valgustite disainiga ja paviljoni asukohta võiks samuti veel kaaluda. Katendid, terrass, mänguplats jm loovad keskväljakule sobiliku meeleolu. Valgustite ja väikevormide disainiga (ka rannahoone ees) tuleks edasi töötada.

Liikluslahendus on linnatänavalik, parkimistaskutega rahustatakse autode liiklemist, mis idee poolest on positiivne, kuid tegelikkuses ei tohiks parkimisvõimalusi Mere tänava ääres üldse luua, vähemalt mitte kõrghooajal. Kõnniteele paigutatud haljassaared (tõstetud haljastus koos pinkidega) võiksid kitsendada ja rahustada autode, mitte jalakäijate liiklust, st nende asukohta tuleks muuta, paigutades haljassaared sinna, kus praegu on näidatud tänavaäärsed parkimiskohad. Selliselt kavandatud haljasalad rikastavad tänavapilti ja rahustavad liiklust. Oluline on edasises projekteerimises säilitada väikekohale omane tänavapilt ja mitte võtta aluseks linnatänavate standardit. Kõige kitsamates kohtades tuleb tagada piisav ruum ühistranspordi ja operatiivsõidukite läbipääsuks. Samuti on oluline tagada parkimine poe ja kõrtsi juures.

Loodud miljöö tundub Võsule sobivat, haakudes väljakujunenud funktsioonide ja nende kasutusviisidega. Vallamaja esine park (rannaklubi haljasala) on käiguradadega vast liigagi tihedalt liigendatud, männimetsa alusel pinnal pole nii konkreetset võrgustikku ehk vajagi.

Kokkuvõttes on žürii hinnangul selles võistlustöös kõige rohkem potentsiaali, millest edasise projekteerimise käigus kujuneks toimiv ja Võsule sobilik avalik ruum.

KÜMME VÄRAVAT

Ideekavandis on Mere tänavale kavandatud kümme "mereväravat", mis on paigutatud sealt lähtuvate põiktänavate ristmikele ja tähistavad mere suunas kulgevaid põiktänavaid. Väravaid ühendab punase joonena tellistest sillutis.

Positiivsena toob žürii välja liikluslahenduse, mis on ka siin üherealine, kuid kahe-suunaline. Kui autod kohtuvad, peavad nad teineteisest möödumiseks hoo maha võtma ning üksteisele ruumi andma. Kergliikluse ala on sõiduteega samas tasapinnas. Siin peab auto arvestama jalakäijaga, mitte vastupidi. Siiski on vaja lahendada autode parkimine, leides parkimiseks kindlad kohad, mis ei paikneks Mere tänava ääres ega ka keskväljakul. Kõrvaltänavatega ristumisel tuleks nt sillutisega täpsemalt tähistada, kus algab või lõpeb peatee / kõrvaltee.

Kavandi keskne väravate idee aitab küll rõhutada ristuvate tänavate asukohti, kuid samaaegselt varjutab oma totaalsusega kohalikud kvaliteedid ja erisused. Väravad paiknevad tihedalt ja tekitavad väga ühenäolise ruumi. Jalgadel supelmajad on küll lõbusad, kuid kokkuvõttes mõjub pakutav lahendus pigem ühekordse kunstiprojektina. Sümpaatne on inspiratsiooni allikana ajalooliste fotode väljatoomine.

Keskväljaku lahendus on vähem õnnestunud, siin tegeldakse parkimisega, nagu oleks väljak autodele mõeldud. Uus paviljon koos teenindushoonega ei aita luua keskusele ühtset, terviklikku kuvandit, lahendus jääb nõrgaks, kuigi veranda idee on tore.

MASTIMETS

Žürii toob positiivsena välja, et siin on analüüsitud ka hoonestust, millega mitmed võistlustööd ei tegelenud. Et võistlus on aluseks loodavale üldplaneeringule, on oluline kaaluda ka uushoonestuse võimalusi.

Keskväljak avaneb hästi, tekib esinduslik avalik ruum, sillutise abil on väljak seotud tänavaga. Lava asukoht on nutikas, väljak on varjuline ja siin on ka purskkaev, mis alati ligitõmbavalt toimib. Kuid ruumilist muutust on siin liiga palju, üldmulje on agressiivne. Selline tihedus ja objektide mastaap ei ole Võsule iseloomulik, objektide hulka väljakul peaks vähendama. Väikevormid (pingid) ei arvesta kõiki kaasavuse printsiipe. Väikevormide projekteerimisse peaks kindlasti kaasama diplomeeritud tootedisaineri ning nende hilisemasse valmistamisse kogenud tootja (see märkus kehtib kõigi võistlustööde kohta).

Mere tänava ühesuunaliseks muutmine ei ole sobilik, eelistatud on üherealine ja kahesuunaline liiklus. Tavapärane liikluskoormus ei õigusta autode suunamist kõrvaltänavatele ning ühesuunaline liiklus paneks aleviku vaid ühtpidi toimima, millega väheneks ilmselt ka Mere tänava ääres paiknevate äride külastatavus. Suuremad parkimisalad võiksid kõik jääda väljaspoole võistlusala, sest vahemaad on siin lühikesed. Vallamaja esine park ei paku suurt sekkumist ja mõjub alakasutatuna.

Töös on mitmeid funktsionaalseid tugevusi, autorid on loonud ühtse läbiva esteetika, mis seob erinevad osad kokku ja annab uue tugeva identiteedi. Küsimus on, kas see väljapakutud identiteet on Võsule sobilik või varjutab oma jõulisusega olemasolevaid kvaliteete?

MUSI

Ideekavandi autorid küll selgitavad oma kontseptsiooni kaunis sõnastuses ning ka planšettide värvilahendus on julge, kuid ometi ei sünni siin žürii hinnangul huvitavat ja kaasaegset lahendust, teostus on mehhaaniline ja väikevormid keskkonda sobimatud, lisaks ei arvesta need kohati kõiki kaasavuse printsiipe. Liikluskeem on hea, sõidukitele kahesuunaline liikumine tagatud ning jalakäijatel on piisavalt ruumi. Positiivsena saab välja tuua parkimisalade kavandamise mõlemasse sissesõidu kohta, st nii Rakvere kui Tallinna poolt tulles.

MUUTUS

Ideekavand on terviklik, läbimõeldud ja kaunit vormistatud. Keskväljaku funktsionaalne idee on huvitav. Siin on säilitatud vana bussiootepaviljon, mis on integreeritud uude – see pole aga pakutud kujul ilmselt toimiv lahendus, samuti on paviljoni katusele ronimise idee pigem formaalne. Lõigete puhul tundub lähenemine maneristlik ning konstruktsioonide osas puudulik. Väikevormide voolav vormikeel mõjub piltidel ilusana, kuid sellisel kujul ei ole need tehniliselt teostatavad.

Liikluskeem pakub Mere tänaval autodele kaks sõidurada kahes suunas, samal teel liiklevad ka jalgratturid, kellel on eelisõigus. Rattaliiklus on põiktänavate kaudu suunatud mereäärsele kergliiklusteele. Kõnniteed on tõstetud pisut kõrgemale tasapinnale, seda ka põiktänavatega ristumiskohtades, kus Mere tänavat ületatakse. Liiga tihe jalakäija teisele teepoolle suunamine muutub kõnnitee kasutajale aga tüütuks. Üle keskväljaku kulgeva kergliiklustee lõpus asuv vaatesild mõjub pakutud kujul liiga suurejoonelisena, tuleks kaaluda, kas tehtavad kulutused on põhjendatud. Parkimise toomine kõrtsi esisele väljakule ei ole teostatav, sest tegu on eramaaga.

MÕNUS KOHT MERE ÄÄRES

Žürii hinnangul on väga positiivne, et ideekavandis on mõeldud alade kasutusele erinevatel aastaaegadel. Enamasti keskendutakse kõrghooajale ja arvukatele külalistele, kuid see aeg on lühike, hõlmates vaid paar kuud aastast.

Keskväljak on sümpaatne, kuid turg võiks jääda olemasolevale turualale kõrtsi kõrval. Kokkuvõttes on ideekavandis liiga palju kaetud pinda, sillutatud alasid, Võsul ei ole sellist ruumi, mida nii rohkelt katendite alla viia. Ka vallamaja esine mõjub sellisel kujul kõledana. Pop-up toitlustuskohad rannapargis on tõenäoliselt hea ja toimiv idee. Lahendus tervikuna jääb siiski tooreks või poolikuks ega lisa uut kvaliteeti.

TEEKOND

Kavandi kandvaks ideeks on teekonna moodustumine läbi Võsu keskosa, kus aktiivsustsoonid ja ruumilised elemendid on omavahel põimitud läbi vormi ja kergliiklusteede võrgustiku. Võistlustöö tugevaimaks küljeks ongi liikumise põhjalik analüüs. Liikluslahenduses jääb domineerima autokeskne ruum, 1,5 m laiune jalgtee on mõõtmetelt suvitajatele kitsas. Selline lähenemine on linlik ega sobi kohas, kus jalakäija peaks olema eelistatud, nii et jalutaja jaoks tekiks uus kvaliteet.

Keskväljak mõjub lakooniliselt, dominant on uus paviljon. Selle arhitektuuril pole aga Võsuga tuntavat seost ja ka uus asukoht pole põhjendatud, pigem n-ö lõikab ära avaruse. Väljaku lahendus ei loo uut ruumikvaliteeti ega suhtle tänavaga. Puudealuse haljasala sillutamine pole vajalik. Ka ei peaks kasutama kõrgendatud laudteed metsapromenaadil, sest tõstetud jalgrada kasutatakse kohtades, kus alustaimestik on ülitundlik ning esineb kaitsealuseid liike. Siin on metsaalusel astumine juba piisav kvaliteet. Teisele korrusele viidud silla otstarbekus on väga küsitav. Samas mereäärne terrass asub sobivas kohas ja leiaks kindlasti kasutamist.

Väikevormid on lihtsad, püüavad sulanduda loodusega, kuid lähemal vaatlusel on need kohmakad ja jämedad ning vajaksid väga head disainerit, kes neid edasi arendaks.

ŽÜRII OTSUS:

Pärast arutelu ja ideekavandite võrdlemist otsustati I koht ja ergutuspreemiad konsensuslikult ning II ja III koha järjestus hääletuse teel. Žürii otsustas vastavalt võistlustingimustele määrata preemiad järgnevalt:

I koht, 9000 €	KUPPEL
II koht, 7000 €	GALERII
III koht, 5000 €	MASTIMETS
Kaks ergutuspreemiat a 2000 €	MUUTUS ja TEEKOND

Žürii kommentaarid võidutööle:

Võidutöö autorid on tabanud osavalt Võsu väikekohale omase miljöo ning lähenenud võimalikult minimaalselt. Tervikuga on saavutatud turvalisem ning rikkalikum avalik ruum ning erinevad väärtuslikud kohad peatänava ääres on ühendatud ühtseks tervikuks.

Edasises projekteerimises tuleks läbi mõelda paviljoni vorm ja paiknemine väljakul. Eraldi tähelepanu tuleks pöörata valgustite ja väikevormide disainile. Väikevormide projekteerimisse peab kaasama diplomeeritud tootedisaineri ning hilisemasse väikevormide (sh tootejooniste) valmistamisse kogemusega linnainventari tootja.

Jalakäijate liikluse haljassaartega rahustamise asemel tuleks mõelda sama võtte kasutamisele autoliikluse rahustamiseks. Väga oluline on lahendada parkimine, eelistatult nii, et vähemalt kõrghooajal või suurürituste ajal ei pargitaks Mere tänava ääres, parkimisvõimalused tuleks luua kohe sissesõidul, enne sisenemist Võsu keskusesse.

Võitnud ideekavandite **märgusõnad** kuulutatakse välja **3. jaanuaril 2020**.

Võitjate avalikustamine toimub **8. jaanuaril 2020 kell 13:00 Haljala vallavalitsuses** (Mere tn 6, Võsu).

Allkirjad:

/allkirjastatud digitaalselt/

Kuldar Pärn
Krista Keedus
Riina Kaptein
Kalle Vellevoog
Kerttu Kõll
Ivar Lubjak
Tõnis Arjus